

RÄDDNINGSSOMRÅDE ÅLANDS LANDSKOMMUNER

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Organ
Räddningsområde Ålands landskommuner

Sammanträdesdatum
3.11.2022

Nr
6

Sammanträdestid	3.11.2022 kl. 18:30 – 19:10
Sammanträdesplats	kommungården i Jomala
Beslutande	Aller Kristian, ordförande, Sjögren Fanny, vice ordförande, Berndtsson Krister, Björnhuvud Karl-Fredrik, Engman Caroline, Göstas Ralf, Karlsson Simon, Lillie Alexandra, Wikström-Nordberg Carola.
Frånvarande	-
Övriga närvarande	Johansson Lennart, räddningschef, föredragande, sekreterare.
Paragrafer	§§ 47-53
	Jomala den 3 november 2022 Kristian Aller Lennart Johansson
Protokolljustering	Jomala den 3 november 2022 Karl-Fredrik Björnhuvud
Protokollet framlagt till påseende	Kommunkanslierna den 10 november 2022 Räddningschef Lennart Johansson
Utdragets riktighet bestyrker	Jomala / 2022 _____

RÄDDNINGSSOMRÅDE ÅLANDS LANDSKOMMUNER SAMMANTRÄDESKALLELSE

Organ
Räddningsområde Ålands landskommuner

Utfärdad den
26.10.2022

Sammanträdestid	3.11.2022 kl. 18:30
Sammanträdesplats	kommungården i Jomala

Ärenden:

47 §	SAMMANTRÄDETS KONSTITUERANDE.....	1
48 §	ANMÄLNINGSÄRENDEN.....	2
49 §	JOMALA KOMMUN-AVBROTTSFRI KRAFT I KOMMUNENS FASTIGHETER	3
50 §	JOMALA KOMMUN – BEREDSKAPSPLAN	4
51 §	VÅRDÖ KOMMUN - UPPHANDLING AV BÅT FÖR VÅRDÖ FBK	5
52 §	PLAN FÖR BEKÄMPNING AV OLJESKADOR	6
53 §	MÖTETS AVSLUTNING	7

47 §
RN § 47/3.11.2022

SAMMANTRÄDETS KONSTITUERANDE

SAMMANTRÄDETS ÖPPNANDE

Sammanträdet öppnades kl 18.30 av den gemensamma räddningsnämndens ordförande Kristian Aller.

SAMMANKALLNING OCH BESLUTFÖRHET

Sammanträdet förklarades rätt sammankallat och beslutfört.

VAL AV PROTOKOLLJUSTERARE

Till att justera protokollet utses Karl-Fredrik Björnhuvud.

FÖREDRAGNINGSLISTAN

Föredragningslistan fastställdes oförändrad.

48 §

RN § 48/3.11.2022

ANMÄLNINGSÄRENDEN

- Lumparlands kommun, kommunfullmäktige, 28.9.2022, avbrottsfri kraft.
- Geta kommun, kommunfullmäktige, 22.6.2022, beslut servicenivå.
- Ålands Brand- och Räddningsförbund, höstmöte 4.11.2022, Saltvik.
- Finlands Svenska Brand- och Räddningsförbund, studiedagar och höstmöte 19-20.11.2022, Mariehamn.
- Räddningschefens beslut, 16.9.2022-3.11.2022.

Räddningschefens förslag:

Den gemensamma räddningsnämnden antecknar sig ärenden till kännedom.

Beslut:

Antecknas för kännedom.

49 §

**JOMALA KOMMUN-AVBROTTSFRI KRAFT I KOMMUNENS
FASTIGHETER**

RN § 49/3.11.2022

För att erhålla ett helhetsperspektiv för behovet av avbrottsfri kraft i kommunens egna fastigheter har utförts, i samarbete med tekniska förvaltningen, en sammanställning över nuläget. Detta för att möjliggöra en långsiktig åtgärdsplanering och målsättning centralt som då kan införas och behandlas i kommande budgetprocesser oberoende av verksamhetsområde.

Vikingaåsens skola och allaktivitetshuset Vikingen tillsammans uppfyller en mångfunktionalitet dit flera verksamheter tillfälligt kunde placeras om behovet skulle uppkomma. I Vikingaåsens skola är även ett centralkök placerat.

./.

Bilaga A-RN § 49, sammanställning över Jomala kommuns fastigheter.

Räddningschefens förslag:

Den gemensamma räddningsnämnden föreslår som prioritet att Vikingaåsens skola samt allaktivitetshuset Vikingen förses med en gemensam reservkraftgenerator och medel införs i budget inför 2023. Vidare föreslår den gemensamma räddningsnämnden att i samarbete med tekniska förvaltningen framtida en plan för vilka övriga fastigheter som förses med inkopplingshandske och under perioden 2023-2025 införskaffas en anpassad portabel generator som även kan samutnyttjas inom kommunens förvaltningar.

Beslut:

Enligt förslag.

50 §

RN § 50/3.11.2022

JOMALA KOMMUN – BEREDSKAPSPLAN

Reviderad beredskapsplan Jomala kommun. Planen är utarbetad som en allmän del där specifika delar från tidigare beredskapsplan lyfts ur för att implementeras i sektorplanerna eller i annan sammanställning som en helhet.

./.

Bilaga A-RN § 50, beredskapsplan Jomala kommun

Räddningschefens förslag:

Den gemensamma räddningsnämnden omfattar Bilaga A-RN § 50 som förslag till beredskapsplan för Jomala kommun.

Beslut:

Enligt förslag.

51 §
RN § 51/3.11.2022

VÅRDÖ KOMMUN - UPPHANDLING AV BÅT FÖR VÅRDÖ FBK

I budget för 2022 har upptagits 30 000 euro till båt och trailer för Vårdö FBK. Offert på ändamålsenlig båt har inkommit från två (2) leverantörer.

Offerterna presenteras på mötet.

Räddningschefens förslag:

Den gemensamma räddningsnämnden beslutar anta anbud EY-202238-1 daterad 13.10.2022 från Alucat katamaraner av en Alucat W6 DC till ett pris om 33 699 euro exkl moms förutsatt att tilläggsmedel om 3 699 euro beviljas av Vårdö kommunfullmäktige. Anbudet är det lägsta. Vårdö FBK har hörts i ärendet och medger samtycke.

Beslut:

Enligt förslag. Ärendet förklaras omedelbart justerat.

52 §

RN § 52/3.11.2022

PLAN FÖR BEKÄMPNING AV OLJESKADOR

Den tidigare fastställda av Ålands landskapsregering plan för oljeskador utgjorde perioden 2015-2019. I maj 2021 påbörjades en revidering av planen med målsättningen att gälla perioden 2022-2026. Konstateras att i nuläget saknas en färdig och fastställd plan för oljeskador.

Räddningschefens förslag:

Den gemensamma räddningsnämnden efterhör Ålands landskapsregering i vilket skede plan för oljeskador finns och orsaken till att revideringsarbetet avstannat.

Beslut:

Enligt förslag. Vidare påtalar den gemensamma räddningsnämnden om behovet av utbildning för ledning och manskap. Därtill framför den gemensamma räddningsnämnden att behov föreligger med uppdatering av de lokala oljeskyddsåtarna och kringutrustning.

§ 53

RN § 53/3.11.2022

MÖTETS AVSLUTNING

Ordföranden förklarade mötet avslutat kl. 19.10

Besvärsanvisning; enligt bilaga:

Bilaga 1.

./.

ANVISNING FÖR RÄTTELSEYRKANDE OCH BESVÄRSANVISNING

FÖRBUD ATT SÖKA ÄNDRING

Vad förbudet grundar sig på

Eftersom nedan nämnda beslut endast gäller beredning eller verkställighet kan enligt 112 § kommunallagen (ÅFS 1997:73) rättelseyrkande inte framställas eller kommunalbesvär anföras över beslutet.

Paragrafer i protokollet: 49,50,52.

Besvär kan inte anföras över nedan nämnda beslut, eftersom ett skriftligt rättelseyrkande enligt 110 § kommunallagen kan framställas över beslutet.

Paragrafer i protokollet: 47,51.

Enligt annan lagstiftning kan besvär inte anföras över nedan nämnda beslut.

Paragrafer i protokollet och grunderna för besvärsförbud: -

ANVISNING FÖR RÄTTELSEYRKANDE

Myndighet till vilken rättelseyrkande kan framställas samt tid för yrkande av rättelse

Skriftligt rättelseyrkande får framställas av den som ett beslut avser eller den vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) samt av kommunmedlemmarna i medlemskommunerna.

Myndighet hos vilken rättelse yrkas är:

Räddningsområde Ålands landskommuner
PB 2
AX-22 151 JOMALA

Paragrafer i protokollet:

Yrkandet ska framställas inom 14 dagar från delfåendet av beslutet. En part anses ha fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att ett meddelande om att beslutet finns tillgängligt på kommunens webbplats publicerades på kommunens elektroniska anslags-tavla.

Rättelseyrkandets innehåll

Av rättelseyrkandet ska framgå yrkandet och vad det grundar sig på. Yrkandet ska undertecknas av den som framställer det.

Protokolljustering: _____

Jomala Kommun - sammanställning avbrottsfri kraft

Anläggning	Uppvärmning	Huvudsäkring	El, kök	Befintlig reservkraft	Husets effekt	Toppfekt
Vikingaåsens skola	Fjärr / Jomala	3*250A	250A		175 kW	160 kW
Södersunda skola	Berg. + olja	3*160A			110 kW	75 kW
Kommunkansliet	Fjärr / Jomala	3*80A		Ja, 6,4kW	55 kW	20 kW
Vikingagården	Fjärr / Jomala	3*160A			110 kW	30 kW
Trollsländan	Fjärr / Jomala	3*80A	63A		55 kW	30 kW
Överby daghem	Direkt el	3*80A			55 kW	30 kW
Österkulla daghem	Berg. + olja	3*125A			90 kW	45 kW
Sviby daghem	Fjärr / Mhamn	3*100A			70 kW	35 kW
Diamanten	Fjärr / Mhamn	3*25A			20 kW	15 kW
Rubinen	Fjärr / Mhamn			via Diamanten		
Rönngården	Bergvärme	3*125A			90 kW	90 kW
Gottby daghem	Bergvärme	3*100A			70 kW	35 kW
Brandstation Ingby	Pellets	3*63A		Ja, 40kVA ≈ 32kW	45 kW	35 kW
Vikingahallen	Fjärr / Jomala	3*160A			110 kW	70 kW

$$I = \frac{P}{\sqrt{3} * U}$$

JOMALA KOMMUN

Bilaga A-RN § 50/2022

**Beredskapsplan
för
Jomala kommun
2022**

Allmän del

Innehåll

Centrala beredskapsbegrepp	
Centrala beredskapsbegrepp.....	0
1. Inledning	1
2. Allmänt om beredskapsplanering.....	1
2.1 Centrala principer för beredskap i kommunen.....	2
2.2 Aktörer och ansvar	3
2.2.1 Staten och landskapet.....	3
2.2.2 Samrådsdelegationen för beredskapsärenden.....	4
2.2.3 Kommunen.....	4
3. Kort om kommunen.....	5
4. Kommunens beredskap	5
4.1 Beredskapsplaneringen i Jomala kommun.....	5
4.2 Kommunens krisledningsgrupp.....	6
4.3 Alarmering till krisledningen	7
4.4 Krisledningens uppgifter	8
4.5 Kriskommunikation.....	9
4.6 Avtalskultur med överkommunala organisationer och privata tjänsteproducenter.....	9
5. Verksamhet under undantagsförhållanden.....	10
5.1 Definition av undantagsförhållanden	10
5.2 Kommunens verksamhet under undantagsförhållanden	10
5.3 Kommunens ledning och kontinuitet vid undantagsförhållanden.....	11
5.4 Försvarstillstånd	11
6. Hotbilder	12
6.1 Allmänt om hotmodeller och hotbilder	12
6.1.1 Störningar i kraftförsörjningen.....	13
6.1.2 Störningar i datatrafiken och informationssystemen samt cyberhot.....	13
6.1.3 Kemikalieolycka.....	14
6.1.4 Störningar i vatten- och avloppsförsörjningen	14
6.1.5 Omfattande epidemier och pandemier	14
7 Handlingsmodeller	15
7.1 Centrala slutsatser från riskbedömningarna	15
7.1.1 Åtgärder och resurser vid störningar i eldistributionen.....	15
7.1.2 Åtgärder och resurser vid störningar i datatrafiken.....	15
7.1.3 Åtgärder och resurser vid en kemikalieolycka.....	16
7.1.4 Åtgärder och resurser vid störningar i vatten- och avloppsförsörjningen.....	16
7.1.5 Åtgärder och resurser vid omfattande epidemier eller pandemi	16

8. Uppföljning av beredskapsplanen	17
8.1 Ansvar för uppföljning av beredskapsplanen	17
8.2 Situationer som föranleder utvärdering och uppdatering	17
8.3 Regelbunden uppföljning	18
9 Ansvar för uppgörande av planer.....	18
10 Bilagor	19
11 Övriga planer och material, ej bilagor	19

Centrala beredskapsbegrepp

I nationella anvisningar eftersträvas en begränsning av antalet begrepp så att helheten ska bli mera hanterlig. Nedan följer några centrala beredskapsbegrepp;

<i>Beredskap</i>	Verksamhet med vilken man säkerställer att uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt i alla situationer.
<i>Normal beredskap</i>	Normalläge, ordinarie verksamhet fortgår, krisledning kan samman-kallas efter de behov som uppstår.
<i>Förhöjd beredskap</i>	Förberedelser inför att gå in i full beredskap, personalresurser allokeras, materialresurser allokeras, genomgång av kritisk utrustning. Beredskapslager byggs upp.
<i>Full beredskap</i>	Ledningsgrupp för undantagsförhållanden aktiveras.
<i>Beredskapsplan</i>	Det dokument som upprättats för att garantera de vitala funktionerna i kommunen. Beredskapsplanerna inom olika sektorer ska komplettera varandra.
<i>Hotmodell</i>	En beskrivning av en störning i den säkerhetspolitiska omgivningen. Störningen kan inverka på kommunernas verksamhets-förutsättningar eller på medborgarnas tillvaro och säkerhet.
<i>Störningssituation</i>	Ett konkret hot eller en händelse som äventyrar samhällets säkerhet och befolkningens levnadsmöjligheter. Hanteringen förutsätter en mer omfattande samverkan och kommunikation mellan myndigheterna och övriga aktörer.
<i>Vitala funktioner</i>	En funktionshelhet som är nödvändig för att samhället ska fungera. Genom att garantera de vitala funktionerna upprätthålls samhällets säkerhet och befolkningens levnadsmöjligheter.
<i>Övergripande säkerhet</i>	Tryggande av samhällets vitala funktioner genom samverkan mellan myndigheter, näringsliv och organisationer.
<i>Undantagsförhållanden</i>	Undantagsförhållanden konstateras av statsrådet i samverkan med presidenten och förutsätter kriser som allvarligt hotar nationen. Beredskapslagen (FFS 1552/2011) har tillkommit för att skydda befolkningen i undantagsförhållanden.

1. Inledning

Kommunen ska enligt lag klara av att sköta sina uppgifter och trygga invånarnas välfärd trots störningar, hot och risker i den externa eller interna verksamhetsmiljön. Den övergripande säkerheten i kommunerna tryggas med hjälp av en kontinuerlig beredskapsplanering.

Kommunens beredskapsplan är den övergripande delen av kommunens beredskap och uppgörs till stor del i förebyggande syfte. Att vara förberedd inför oväntade händelser innebär hanteringsmässigt att det blir enklare att komma igång när de väl uppstår. Med förberedelse innebär det att man har en god uppfattning om potentiella hotbilder som kan beröra kommunen och att man har planerat hur verksamheten ska hanteras ifall en kris uppstår. Det är även viktigt att lägesbilden hålls uppdaterad och att man har ett tillräckligt omfattande samarbetsnätverk för hanteringen av olika störningssituationer.

Målsättningen med uppgörandet av beredskapsplanen är att den ska fungera som ett konkret dokument som i händelse av en kris eller undantagsförhållanden ger svar på frågor kring hur verksamheten organiseras, hur ansvaret fördelar sig mellan olika aktörer och hurdana rutiner som tillämpas. Beredskapsplanen klargör hur man bör agera under oväntade situationer, minskar osäkerheten och ger vägledning för beslutsfattande. Kommunens beredskapsplan utarbetas av kommunens tjänstemannaledning och ska beaktas vid uppgörandet av de enskilda sektorernas beredskapsplaner. Ett viktigt förhållningssätt innefattar att var och en är medveten om att den egna verksamheten har betydelse som en del av den övergripande säkerheten.

Kommunens målsättning, då statsrådet beslutar verkställa befolkningsskyddsåtgärder, är att utan dröjsmål försätta kommunens befolkningsskyddsorganisation i beredskap samt trygga befolkning och egendom i alla förhållanden. Efter att den akuta krisen är över påbörjas återhämtningsfasen som också bör planeras i förväg.

Det är även viktigt att kommunens förtroendevalda behandlar beredskapsplanen så att befolkningsskyddet blir en del av kommunens verksamhetsstrategi och ledning. Målsättningen är att Jomala kommun ska vara en trygg och säker kommun att bo och verka i.

2. Allmänt om beredskapsplanering

Kommunernas beredskap är lagstadgad verksamhet:

- Enligt beredskapslagen (FFS 1552/2011) ska kommunerna säkerställa att deras uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt också vid undantagsförhållanden. Endast i undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen kan statsrådet i större omfattning utfärda undantag i iakttagandet av kommunernas lagstadgade skyldigheter.
- Räddningslagen (ÅFS 2006:106) för landskapet Åland förpliktar kommunorganisationens enheter att ha egen beredskap för att skydda människoliv, egendom och miljö.
- Räddningslagen och vissa verksamhetsområdesspecifika bestämmelser fastställer också de kommunala verksamhetsområdenas deltagande i olika insatser för att skydda liv, egendom, miljön och det egna samhället.

Utarbetandet av kommunens beredskapsplan styrs även av statsrådets principbeslut om trygghet av samhällets vitala funktioner 2.11.2017 (TSVF). Med principbeslutet och strategin

i anslutning till det definieras samhällets vitala funktioner samt strategiska uppgifter för trygghet av dem i störnings- och specialsituationer samt i undantagsförhållanden. Strategin utgör en gemensam grund för beredskapsverksamheten och krisledningen för alla aktörer i samhället. Dokumentet koncentrerar sig på tre centrala delområden;

- Att förenhetliga de grundbegrepp som används inom beredskapsplaneringen.
- Att organisera kommunens beredskapsverksamhet mellan kommunledning och dess förvaltningar.
- Att skapa en lägesmedvetenhet som grund för beslutsfattandet och att utveckla samarbetsarrangemang mellan kommunen och det omgivande samhället.

Statsrådets principbeslut, säkerhetsstrategi för samhället 2017;

De vitala funktionerna är tvärssektoriella och nödvändiga för att samhället ska fungera och måste upprätthållas i samtliga situationer.

Ledning är en vital funktion som ligger till grund för tryggheten av andra funktioner. Handlingsförmågan måste kunna tryggas i samtliga situationer och på samtliga verksamhetsnivåer. Effektiv hantering av störningssituationer förutsätter tillräcklig ledning, lägesbild och kommunikation. Varnings- och prognostiseringsystem som distribuerar information i god tid bidrar till att förebygga störningssituationer och minskar de skadliga effekterna (Statsrådets principbeslut 2017).

2.1 Centrala principer för beredskap i kommunen

Utgångspunkten i beredskapsverksamheten ska vara att de kommunala funktionerna även under störningssituationer ska fortgå med minsta möjliga störningar. När man säkerställer de vitala funktionerna inom kommunen bör man följa principer som är allmänt accepterade även i kommunens övriga verksamhet. Nedan följer en genomgång av de mest centrala principerna.

- **Respekt för den kommunala demokratin och rättsstatsprincipen**

Även under störningssituationer ska det säkerställas att den kommunala demokratin fungerar. Här ingår även tryggheten av lagligheten i det offentliga beslutsfattandet och maktutövandet. Individernas fri- och rättigheter ska respekteras i alla situationer. Endast genom lag kan tillfälliga undantag i de grundläggande fri- och rättigheterna föreskrivas.

- **Samverkan med det övriga samhället**

De vitala funktionerna tryggas genom hela samhällets resurser. När en störningssituation inträffar ska samarbetet med övriga lokala aktörer ske på så sätt att alla kapaciteter utnyttjas. Vid samordningen av beredskapsverksamheten kan det även framkomma eventuella överlappningar. Samarbetspartners är andra myndigheter, kommuner, kommunförbund, privata producenter av kommunala tjänster, näringslivet samt tredje sektorn och olika organisationer.

- **Bevarande av ansvarsfördelningen**

Under normala förhållanden ska ledningsförhållanden och ansvarsfördelningen inom kommunen bevaras så oförändrad som möjligt. Kommundirektören och kommunstyrelsen tar fram de strategiska riktlinjerna för beredskapsverksamheten, medan det praktiska ansvaret under störningssituationer förblir de normala i alla situationer.

- **Smidig reglering av beredskapen**

Nivån på beredskapen ska kunna regleras och dimensioneras efter vad situationen kräver. Meningen är att kapaciteterna används på ett ändamålsenligt sätt med hänsyn till det aktuella läget. Kommunen ska i sin beredskapsverksamhet sträva till i förebyggande syfte minimera eventuella icke önskvärda effekter om en händelse uppstår.

- **Kostnadseffektivitet och tryggande av resurser**

De vitala funktionerna tryggas kostnadseffektivt genom att förfarandena och systemen under normala förhållanden utvecklas så att de lämpar sig även för störningssituationer och undantagsförhållanden. För att verksamheten ska kunna fortsätta så friktionsfritt som möjligt i alla situationer bör en tolerans mot störningar byggas in i systemen. Likaså för de resurser som behövs för att trygga de vitala funktionerna samt för att upprätthålla och utveckla beredskapen.

- **Uppföljning och övervakning av beredskapen**

Beredskapen inom kommunen ska regelbundet följas upp och anpassas så att den motsvarar omgivningens krav. Även på sektornivå ska man bevaka hur de kapaciteter man besitter förändras eller utvecklas. Ytterligare information om uppföljning och utvecklande av kommunens beredskapsplanering finns i kapitel 9.

2.2 Aktörer och ansvar

Beredskaps- och säkerhetsarbetet fördelas mellan ett flertal olika aktörer och nivåer.

2.2.1 Staten och landskapet

Till statens uppgifter hör bl.a. tryggande av statens säkerhet, skydds- och säkerhetspolisen, sjö- och lufräddning, befolkningsskyddet, beredskap för undantagsförhållande, försvarsväsendet, gränsbevakningen.

Landskapet Ålands behörigheter är bl.a. allmän ordning och säkerhet, polisväsendet, brand- och räddningsväsendet, hälso- och sjukvård, näringsliv, väg- och sjötrafik, infrastruktur och kommunalförvaltning.

2.2.2 Samrådsdelegationen för beredskapsärenden

Befolkningsskydd och beredskap inför undantagsförhållanden utgör riksbehörighet. För de uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på regionförvaltningsverken (Statens ämbetsverk på Åland) och Försörjningsberedskapscentralen finns en samrådsdelegation för beredskapsärenden, vars verksamhet regleras i överenskommelseförordningen om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden (FFS 900/2000, (ÅFS 2000:80). Samrådsdelegationen leds av landshövdingen och lantrådet i vilken det ingår centrala tjänstemän från landskaps- och statsförvaltningen på Åland. Samrådsdelegationen sammanträder årligen enligt behov. Förutom de i förordningen nämnda ärendena har delegationen även sammankallats för att följa upp och koordinera olika andra säkerhets- eller olycksituationer. Samrådsdelegationen följer med beredskapen i landskapet och vidtar åtgärder för att höja beredskapen. Delegationen har tillsatt beredskapsarbetsgrupper för samhällets vitala funktioner, som ska följa med beredskapsläget inom sin sektor. Samrådsdelegationen anordnar årligen seminarier. På initiativ av delegationen utförs årligen strålningsmätningar och ett gemensamt test av varningssignalerna i alla kommuner. Samrådsdelegationen samarbetar med kommunerna, andra myndigheter och samhällsnyttiga företag. Viktiga och nära samarbetspartners utanför landskapet är Försörjningsberedskapscentralen, inrikesministeriet, strålsäkerhetscentralen och länsstyrelsen i Uppsala.

Kommunernas befolkningsskydd är underlydande samrådsdelegationen för beredskapsärenden.

2.2.3 Kommunen

Kommundirektören leder kommunens beredskap tillsammans med kommunstyrelsen på det sätt som föreskrivs i lag. Det praktiska ansvaret för beredskapen fördelar sig däremot mera vidsträckt. Vid störningssituationer som inträffar under normala förhållanden tillämpas kommunens normala ansvarsfördelning. Detta innebär konkret att det ansvar som kommunens ledningsgrupp har samt ansvarsfördelningen inom de enskilda sektorerna kvarstår som tidigare även under störningssituationer. Verksamheten i störningssituationer ska ses som en fortsättning på normala funktioner. Störningssituationer och undantagsförhållanden kan dock medföra förändringar i myndigheternas uppgifter. Uppgifterna ökar för en del och minskar för andra, några uppgifter kan utebli helt och nya uppgifter kan tillkomma. Likaså kan uppgifternas viktighetsordning ändras från det vanliga. Informationsbehovet ökar och kommunerna ansvarar för den lokala informationen.

Alla betydande linje- och resursbeslut i kommunerna fattas alltid i förtroendeorganen. Därför bör beredskapen inför störningssituationer kopplas till budgetprocesserna och även introduceras till de förtroendevalda.

I de fall kommunens lagstadgade service och tjänster produceras av annan part än primärkommunen är det viktigt att på förhand definiera vilka roller och vilket ansvar de överkommunala organisationerna och de privata tjänstproducenterna har i frågor som anknyter till beredskapen. Kommunen ska ha fungerande samarbetsförfaranden med de aktörer som skötseln av kommunala funktioner har delegerats till. Se kapitel 4.6.

Till kommunens uppgifter hör att leda, bevaka, bistå, skydda, evakuera och i högsta möjliga grad trygga befolkningens säkerhet och försörjning. Kommunen ska även sträva efter att skydda allmän och privat egendom under alla förhållanden såvitt det är möjligt.

Målsättningen är därmed att upprätthålla kommunens uppgifter och serviceformer på så normal nivå som möjligt i både normala, kris- och undantagsförhållanden och åstadkomma detta genom en så snabb och effektiv beslutsprocess som den rådande situationen kräver.

3. Kort om kommunen

Jomala kommun ligger centralt beläget på Åland och har 5 512 invånare (31.12.2021) i 2 176 hushåll. De flesta hushållen är fristående småhus men i kommunen finns även ca 170 rad- och kedjehus samt ca 210 flerbostadshus. Ca 88 procent av befolkningen har svenska som modersmål, 4,7 procent har finska som modersmål och resterande 7,3 procent fördelar sig på andra språk. I Jomala är andelen ungdomar (0-14 år) 21,1 procent medan 15,5 procent utgörs av personer över 65 år. 17-64 åringar utgör ca 63,4 procent av befolkningen.

Landskapsvägarna 1, 2 och 3 går genom kommunen, likaså en farled för bl.a. passagerartrafik in till Mariehamn. I kommunen finns även flygfält med egen brandkår och skyddsplan. För distribution av el, vatten, avlopp, telefon- och dataförbindelser, livsmedel och förnödenheter är kommunen beroende av centrala arrangemang och samarbeten. I kommunen finns det ca 2 240 vattenabonnenter anslutna till Ålands Vatten Ab och ca 1180 avloppsabonnenter anslutna till Lotsbroverkets avloppsanläggning i Mariehamn.

4. Kommunens beredskap

4.1 Beredskapsplaneringen i Jomala kommun

Kommunens beredskapsverksamhet förutsätter att de planer som behövs utarbetas för alla sektorer. I beredskapsplaneringen ska kommunen även beakta sådana aktörer som står utanför kommunen, men som anknyter till den kommunala verksamheten.

Kommunstyrelsen fastställer riktlinjerna för beredskapen. I utarbetandet av strukturerna för beredskapen ska även kommunens verksamhetsområdeschefer involveras, för att säkerställa att man har en samsyn kring kommunens hotbilder och hanteringen av dem. I riktlinjerna kan ingå handlingsmodeller med syftet att de sektorsvisa planerna sedan kan utarbetas utgående från dessa modeller, så att beredskapen inom kommunen därmed blir så enhetlig som möjligt.

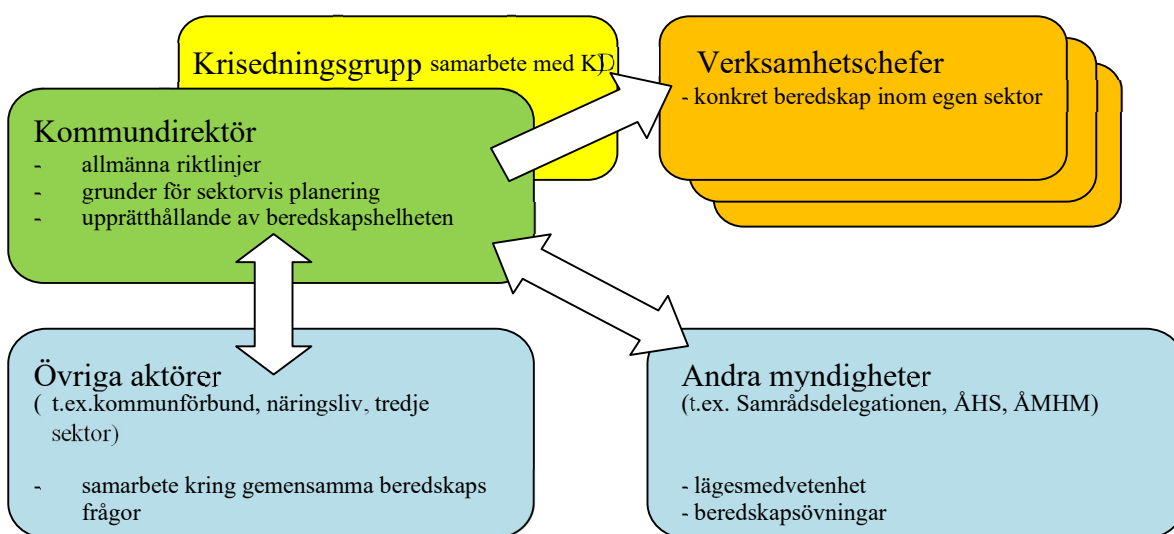
De sektorsvisa planerna konkretiserar hur olika ärenden sköts inom vederbörande sektor. Verksamhetsområdescheferna säkerställer den praktiska handlingsförmågan även i störningssituationer.

När det gäller beredskapen bör man även fastslå vilken roll överkommunala organisationer och externa tjänsteproducenter ska tilldelas. Kommundirektören och ledningsgruppen ser till att man har en fungerande samverkan kring beredskapen med berörda parter utanför

kärnkommunen så som kommunalförbund, affärsverk, privata tjänsteproducenter, näringslivet, övriga myndigheter och organisationer. Läs mer om detta i kapitel 4.6.

Kommunens beredskapsverksamhet är en del av samhällets beredskap och därför är det viktigt att andra myndigheter samarbetar med kommunen i beredskapsfrågor. Genom samarbete myndigheter emellan upprätthålls en övergripande lägesmedvetenhet. Samrådsdelegationen för beredskapsärenden har som uppgift att följa upp kommunernas beredskapsplanering och att ordna beredskapsövningar.

Uppgiftsfördelningen gällande kommunens beredskapsplanering kan illustreras på följande sätt:

4.2 Kommunens krisledningsgrupp

Det övergripande ansvaret för beredskapsplaneringen handhas av kommunstyrelsen och kommundirektören. Huvudprincipen för hanteringen av störningssituationer är att så normala lednings- och ansvarsförhållanden som möjligt ska råda. Kommundirektören leder alltså fortsättningsvis kommunens övergripliga verksamhet och verksamhetscheferna leder verksamheten inom de egna sektorerna även i krissituationer.

Vid omfattande störningssituationer tillkallar kommundirektören krisledningsgruppen (se sammansättning nedan). Vid behov justeras ledningsgruppens sammansättning under det första mötet så att de verksamhetschefer som händelsen omfattar samt övriga aktörer som kan bistå eller avlasta krisledningsgruppen ingår i gruppen. I krisledningsgruppen samordnas och koordineras de åtgärder som situationen kräver för att verksamhetsområdena gemensamt ska kunna hantera och övervinna krissituationen. Utöver krisledningsgruppen kan även andra personer behöva inkallas för att ge sin lägesöverblick eller ställa sin sakkunskap till förfogande.

Jomala kommuns krisledningsgrupp:

Ledningsgrupp	Roll	Telefonnummer
Kommundirektör	Ordförande	+358 457 3456 124
Räddningschef		+358 457 5221 630
BFS-inspektör/byggnadsinsp.		+358 18 329 128
Teknisk chef	Vice ordförande	+358 18 329 129
Kommunsekreterare	Sekreterare & informationschef	+358 457 3457 702
Ekonomichef		+358 400 9561 81

Ledningsgruppens sammansättning kan avvika från mallen ovan om den aktuella situationen så kräver. Samtliga ovanstående ska dock stå i beredskap vid en krissituation och delta i en första avstämning där det konstateras vilka aktörer som ska ingå i ledningsgruppen. Kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges ordförande bör fortlöpande informeras om krisarbetet. Även *kommunens servicemän, byråsekreterare/kanslist samt löneräknare* bör vara medvetna om att de fyller en nyckelfunktion vid vissa krisscenarion där t.ex. växelsystemet är vitalt. Dessa personer bör vara redo att rycka in om situationen så kräver.

Exempel på övriga personer som kan ingå i ledningsgruppen vid en störningssituation:

- Olika kombinationer av kommunala verksamhets- och enhetschefer.
- Olika kommunala förtroendevalda. Kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges ordförande bör fortlöpande informeras om krisarbetet.
- Representanter från RÅL; räddningschef, ledande brandinspektör, brandmästare.
- Representanter från Polisen, ÅMHM, Ålands vatten Ab, Lotsbroverket, Ålands Elandelslag, Ålands Telefonandelslag eller vägjouren.
- Representanter från kommunalförbund.
- Representanter från näringslivet eller tredje sektorn.

Ledningsgruppen kan leda verksamheten från kommunens ledningscentral vid behov. Vid undsättningsverksamhet sköts rapportering från kommunens ledning till samrådsdelegationen för beredskapsärenden (Ålands ledningscentral).

4.3 Alarmering till krisledningen

När en störningssituation inträffar eftersträvas att informera kommundirektören, dess ställföreträdare eller ledningsgruppen. Grundprincipen för alarmeringen är att *var och en som upptäcker en specialsituation meddelar om den till sin förman, som omedelbart kontaktar någon av ovanstående*. Envar i ledningsgruppen som tar emot meddelandet/alarmet kan starta aktiviteterna för hela ledningsgruppens del.

Ledningsgruppen ska vid behov också informera den politiska ledningen samt vid behov de ansvariga myndigheterna inom landskaps- eller statsförvaltningen om situationen. Ledningsgruppen ska även snabbt utreda vilka övriga kontaktpersoner som bör inkallas, så att

alla centrala aktörer som berörs av situationen involveras i ledningsarbetet redan från början. Kontaktscheman finns som bilaga till denna plan.

4.4 Krisledningens uppgifter

Vid en störningssituation finns det vissa uppgifter som alltid måste göras, oavsett vilken händelse det handlar om. Arbetet måste ledas och fördelas, information måste införskaffas och spridas vidare samt kontakten till myndigheter och andra aktörer måste upprätthållas. Uppgifterna kan struktureras enligt i vilken ordning de initieras:

1. Samla in lägesinformation och sammanställ en lägesbild

För att få en tillförlitlig lägesbild är det viktigt att information inhämtas från alla sektorer och även från utomstående organisationer och experter. Målet är att snabbt få en helhetsbild av situationen – vad som har hänt, vilka förändringar som kan förväntas och vilka aktörer som är involverade.

2. Fatta beslut på grundval av lägesbilden

Vilka åtgärder bör vidtas? Vilka resurser används?

3. Verkställ de fattade besluten

Starta verksamheten inom sektorerna. Verksamheten bör dimensioneras så att den är tillräckligt funktionssäker och räcker till också vid långdragna störningar. Existerande system som används i den normala verksamheten ska så långt som möjligt utnyttjas även i specialsituationer.

4. Informera om den rådande situationen

Information om det inträffade ska delges alla berörda parter – myndigheter, förtroendeorgan, massmedia och invånare. Befolkningen ska sakligt och omgående ges anvisningar om vad skyddsåtgärderna innebär samt instruktioner om förändrad service.

5. Upprätthåll kontakten med de centrala aktörerna, uppdatera lägesbilden

Kontakten med myndigheterna, externa tjänstproducenter, samarbetande kommuner och andra organisationer ska upprätthållas, så att ny lägesinformation kontinuerligt insamlas. Lägesbilden ska alltså hela tiden vara så aktuell som möjligt. När viktiga förändringar sker ska lägesinformationen vidareförmedlas till invånare och andra aktörer.

6. Efterkontroll

När den akuta krisen är över inleds en återuppbyggnadsfas då verksamheten återgår till det normala. I detta läge gäller det att kontrollera att alla parter återhämtar sig från krisens följdverkningar, eventuella efterskador repareras och verksamheterna återupptar sin normala verksamhet. I efterhand ska man även utvärdera hur störningssituationen hanterades och vidta åtgärder på de områden där förbättringar kan göras.

4.5 Kriskommunikation

Särskild uppmärksamhet bör fästas vid *kommunikationen* när en störningssituation inträffar. Medborgarna förväntar sig en snabb och korrekt information. Korrekt information lugnar den stora allmänheten vilket ger service- och räddningspersonal arbetsro. Genom att vid behov förmedla konkreta handlingsanvisningar kan man även förhindra eventuella efterskador.

Vid olyckor och andra störningssituationer innehar polisen och räddningsväsendet den allmänna ledningen när det gäller kommunikationen. Om kommunen har involverats i verksamheten är den dock ansvarig för sin egen kommunikation. Kommunen ska även se till att informera sin egen personal och sina nyckelgrupper om situationen. Man kan samordna kommunikationen med andra aktörer som är involverade i situationen genom gemensamma informationstillfällen.

När man informerar ska man använda sig av kommunikationskanaler som lokalt i vardagen är ledande. Information via webbsidor och mobiltelefon kan övervägas som komplement till de traditionella kanalerna. Information kan även förmedlas genom anordnande av särskilda informationstillfällen eller inrättande av ett särskilt rådgivningsställe dit invånare kan vända sig med frågor. Se även *Jomala kommuns Informationsplan för undantagsförhållanden och för störningar under normala omständigheter*.

4.6 Avtalskultur med överkommunala organisationer och privata tjänsteproducenter

Många kommunala funktioner sköts idag av kommunalförbund eller via avtal med en värdkommun. Andra funktioner tillhandahålls av privata tjänsteproducenter. Exempel på detta:

- Räddningsväsendets myndighetsfunktion i Jomala kommun är ett samarbete med nio landskommuner där Jomala kommun verkar som huvudman. I praktiken omfattar samarbetet kommunens andel i driftskostnaderna för Räddningsområde Ålands landskommuner (RÅL). Praktiskt utför även RÅL en koordinering av befolkningsskyddsfrågor för samarbetskommunerna.
- Inom skolväsendet ingår Jomala kommun i kommunalförbundet Södra Ålands utbildningsdistrikt (SÅUD) för skolgång i årskurs 7-9.
- För socialvårdens del ingår kommunen i kommunalförbundet Kommunernas socialtjänst (KST). Kommunen ska tydligt klargöra till vilket verksamhetsområde och vem som är skyldig att uppgöra del eller delar av den tidigare sektorplanen för socialförvaltningen.
- Äldreomsorgen ingår i kommunalförbundet Oasen. Det effektiverade boende- och vårdcenter och hemtjänsten är kvar inom kommunen, likaså barnomsorgen.
- Delar av städfunktioner sköts av privat sektor, likaså vinterunderhållet av kommunala vägar.

För att hantera störningar i en omgivning som innefattar fler aktörer än tidigare krävs en fast samverkan och tydliga behörighetsförhållanden. När Jomala kommun gör upp avtal med utomstående tjänsteproducenter ska man således säkerställa att avtalsvillkoren inbegriper att tjänsterna garanteras även under störningssituationer och undantagsförhållanden.

5. Verksamhet under undantagsförhållanden

5.1 Definition av undantagsförhållanden

Det är viktigt att redan i förberedelseskedet särskilja på kris-/störningssituationer och undantagsförhållanden. Undantagsförhållanden konstateras av statsrådet i samverkan med presidenten och förutsätter kriser som allvarligt hotar nationen. Beredskapslagen (FFS 1552/2011) har tillkommit för att skydda befolkningen i undantagsförhållanden.

Vid undantagsförhållanden måste staten gå in för att trygga befolkningens försörjning samt näringslivet, upprätthålla den allmänna rättsordningen och de mänskliga rättigheterna eller bevara territoriell integritet och självständighet. I lagen föreskrivs bl.a. om myndigheternas *befogenheter* under undantagsförhållanden samt hur myndigheterna bör *förbereda sig*.

I beredskapslagens 3 § stipuleras om hurdana situationer som kan resultera i att statsrådet konstaterar att undantagsförhållanden råder i Finland. Det handlar främst om väpnade angrepp eller situationer som kan likställas med sådana – även hot om väpnat angrepp mot Finland kan innebära att undantagsförhållanden införs. Också vid situationer där befolkningens försörjning eller grunderna för landets näringsliv äventyras kan undantagsförhållanden komma i fråga. Samma sak gäller om Finland utsätts för en omfattande storolycka eller en allvarlig pandemi.

Vid undantagsförhållanden kan myndigheterna få tilläggsbefogenheter och -resurser för att trygga samhällets funktionalitet och befolkningens säkerhet. Undantagsförhållanden inträder genom att statsrådet i samråd med presidenten utfärdar en tillfällig förordning om ibruktagandet av befogenheter. Förordningen kan vara i kraft högst 6 månader och därefter kan statsrådet utfärda en förlängningsförordning som innebär att undantagsförhållandena fortsätter i ytterligare 6 månader. En ny förordning om fortsatta undantagsförhållanden med utökade befogenheter ska alltså stiftas varje halvår. Så fort undantagsförhållandena anses vara över ska den gällande ibruktagnings- eller förlängningsförordningen upphävas.

5.2 Kommunens verksamhet under undantagsförhållanden

För kommunens del kan undantagsförhållanden innebära en ökning av antalet skyldigheter. Kommunen kan t.ex. åläggas verkställande av reglering och övervakningsavgifter eller ändringar i social- och hälsovårdsenheternas verksamhet. Undantagsförhållanden kan även innebära att kommunens skyldigheter blir färre eller begränsas. Exempelvis kan det bli fråga om avbrott i undervisningen. Undantagsförhållanden kan även inverka på hur kommunens förvaltning ordnas och verksamhetsförutsättningarna kan förändras. Exempelvis kan lönereglering och avvikelser från anställningsvillkoren aktualiseras, arbetskraften kan styras till nya uppgifter och arbetsplikt inom vissa yrkeskategorier kan inträda.

Beslutsfattande i kommunen kan förutsätta specialarrangemang under undantagsförhållanden. I beredskapslagens 108 § föreskrivs om förändrade regler för fullmäktiges beslutsförhet samt om ökade beslutsbefogenheter för kommunstyrelsen även i sådana ärenden som fullmäktige i normala förhållanden ska besluta om. Med bestämmelserna har man försökt skapa utrymme för ett mera flexibelt och effektivt beslutsfattande eftersom hanteringen av olika situationer kan förutsätta tidsansträngda eller omedelbara beslut.

5.3 Kommunens ledning och kontinuitet vid undantagsförhållanden

Enligt beredskapslagens 4 § får myndigheterna under undantagsförhållanden endast befullmäktigas att utöva sådana befogenheter som är *nödvändiga* för att samhällets säkerhet och befolkningens trygghet ska kunna garanteras. De utökade befogenheterna ska alltså stå i proportion till det som eftersträvas och utövas endast om de normala befogenheterna är otillräckliga.

Kommunen följer de direktiv som ges från LR/Statens Ämbetsverk (Samrådsdelegationen för beredskapsärenden). Kommunens krisledningsgrupp har det primära ansvaret inom kommunen även vid undantagsförhållanden och utgår från en likadan sammansättning som vid störningssituationer under normala förhållanden. Även handlingsmodellerna kan utgå från normala förhållanden. Behovet av stödåtgärder och samordnande åtgärder från olika aktörer kan dock uppskattas vara större.

Krisledningsgruppen har vid undantagsförhållanden exklusiv rätt att vid behov förordna kommunens tjänstemän till särskilda beredskapsuppgifter. Detta gäller också tjänstemän som ingår i ledningsgruppen för befolkningsskyddet. Även arbetstagare, exempelvis kommunens servicemän, byråsekreterare/kanslist samt löneräknare bör vara medvetna om att de fyller en nyckelfunktion vid vissa befolkningsskyddsrelaterade scenarion där t.ex. växelsystemet är vitalt. Dessa personer bör vara redo att rycka in om situationen så kräver.

Krisledningsgruppen kan vid behov organisera arbetet från kommunens ledningscentral om omständigheterna så kräver. De personer som kan komma att arbeta ur ledningscentralen förväntas genomgå kontinuerlig utbildning inom sitt område inom befolkningsskyddet.

När beredskapen trappas upp innebär det att personalen informeras (alarmeras) och att extra arbetskraft förbereds eller inkallas. Löneersättningar vid arbete i förhöjd beredskap utgår enligt avtalsenlig jourersättning för respektive arbetstagare. Man bör även se till att man har säkrat tillgången på material och arbetsmaskiner. För allvarliga störningssituationer och undantagsförhållanden bör man se till att ledningscentralen är utrustad med all behövlig utrustning; t.ex. kartor (inkl. kommunens karta, resurskartor, nätkartor) och datanätsförbindelser. Man bör även ha tillgång till viktiga kontaktuppgifter inkl. Mobilnummer, direkta telefonnummer samt e-post. Från ledningscentralen bör man även ha möjlighet att utnyttja lokalradion och att titta på TV. Vid förhöjd beredskap ser man till att ledningsplatsen blir fullt funktionsduglig och planerna kontrolleras. Vid full beredskap bör ledningscentralen vid behov bemannas dygnet runt, vilket även innebär att tillfällig inkvartering och logi behöver ordnas.

5.4 Försvarstillstånd

Åland är enligt internationella avtal demilitariserat. Försvarstillstånd kan införas i Finland enligt de bestämmelser som föreskrivs i lagen om försvarstillstånd (1083/1991). Det handlar då om situationer av krig eller med krig jämförbara störningar som inbegriper våld och som allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Försvarstillstånd innebär ytterligare en ökning i myndigheternas befogenheter och tillståndet införs endast om de befogenheter som

anges i beredskapslagen inte anses vara tillräckliga. Försvarstillstånd kan ha stor betydelse för kommunernas verksamhet då militära myndigheter kan ges omfattande befogenheter inom det område som hotas av ett omedelbart angrepp. De militära myndigheterna kan med stöd av lagen t.ex. bestämma att områden, livsmedel, bränslen, arbetsmaskiner, fordon eller andra nyttigheter ska överlåtas för att trygga truppernas verksamhetsförutsättningar.

6. Hotbilder

6.1 Allmänt om hotmodeller och hotbilder

Beredskap grundar sig alltid på riskbedömning. Riskbedömningen ska vara heltäckande och om möjligt beakta alla hotmodeller. Hotbilderna som diskuteras nedan baseras på de hotmodeller som fastställts i statsrådets principbeslut om tryggnad av samhällets vitala funktioner (2017). Hotmodellerna preciseras utifrån förändringar i hotbedömningarna, vilket förutsätter kontinuerlig och regelbunden bedömning och uppdatering av riskerna. Hotmodellen är en beskrivning av sådana störningar i säkerheten som eventuellt kan påverka kommuninvånarnas levnadsmöjligheter och trygghet. Med hjälp av hotmodellen förenhetligas myndigheternas och övriga sektors planering för hur de ska trygga samhällets vitala funktioner.

Samhället är idag globalt och gränsöverskridande och samhällets basfunktioner stöder sig på störningsfria energisystem, transportförbindelser och datakommunikationer. Funktionerna har även blivit mera tekniska och komplicerade till sin karaktär, vilket samtidigt gör dem mera störningskänsliga.

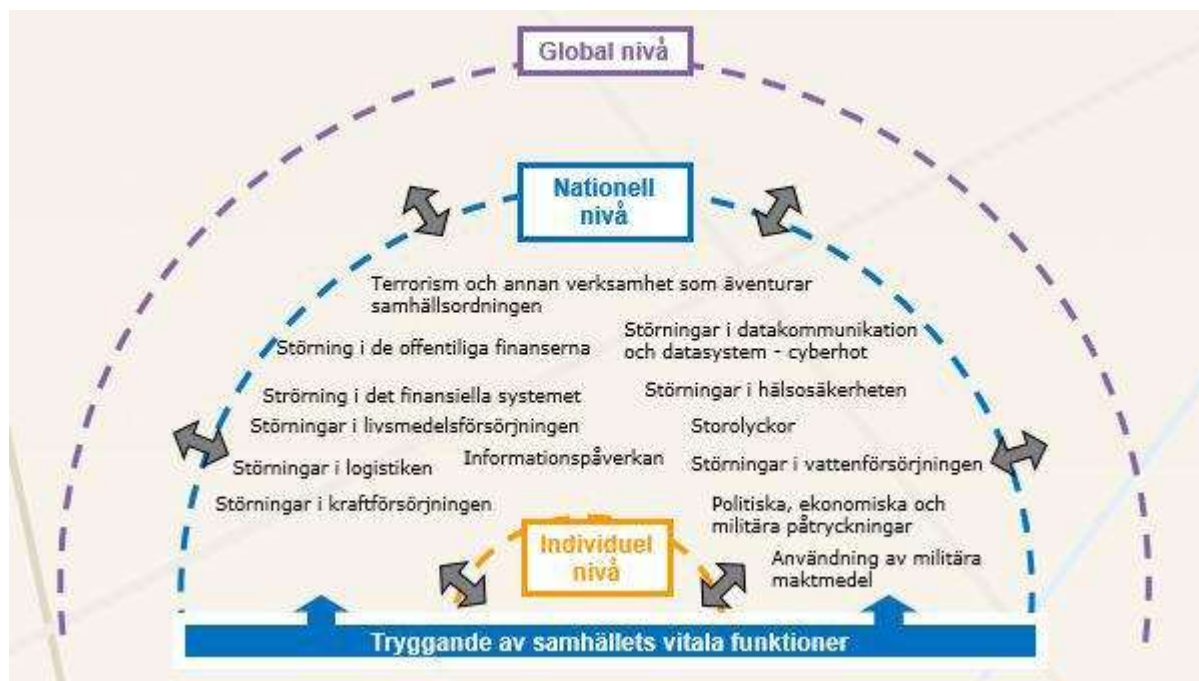

Bild: säkerhetskommittén 2021

Med beaktande av de regionala och lokala särdragen har **fem hotbilder** för Jomala kommun identifierats. Nedan följer en beskrivning av hotbilderna och deras karaktärsdrag.

6.1.1 Störningar i kraftförsörjningen

Störningsfri produktion och distribution av elkraft är en förutsättning för hela samhällets funktion och även för all kritisk verksamhet i samhället. Ett omfattande och långvarigt elavbrott kan därför allvarligt försvaga samhällets funktionsförmåga.

Ett avbrott i elförsörjningen kan få långtgående konsekvenser för kommunens del, eftersom största delen av den kommunala verksamheten är beroende av elektricitet. Störningar i kraftförsörjningen förorsakas mest sannolikt av extrema naturfenomen (mycket sträng kyla, svåra stormar m.m.) eller av interna problem i systemen. Störningarna kan få betydande följder för många områden som är centrala för kommunen och dess invånare; t.ex. uppvärmningen av bostäder, livsmedelsförsörjningen samt verksamhetsbetingelserna för industrin och primärproduktionen. I förlängningen kan ett långt elavbrott innebära att invånarna inte kan bo kvar i sina bostäder, inte kan försörja sig med livsmedel samt att förutsättningarna för att upprätthålla jordbruk och företagsverksamhet upphör.

Störningarna kommer även att orsaka problem i datakommunikationen, vilket i sig är mycket allvarligt då många vitala kommunala funktioner är fast förbundna vid elektronisk kommunikation och en fungerande datatrafik.

6.1.2 Störningar i datatrafiken och informationssystemen samt cyberhot

Dagens samhälle baserar sig långt på dataöverföring och användning av elektroniska dataresurser - detta gäller även till stor del verksamheten inom Jomala kommun. Utvecklingen inom datateknologin är snabb, vilket påverkar beredskapen för hot. Mycket av kommunikationen i dagens samhälle baserar sig på mobila lösningar och internet. Oavsiktliga eller avsiktliga störningar i datatrafiken kan drabba alla som har elektroniska tjänster i användning.

Informations- och kommunikationssystemen är beroende av elenergi, vilket gör att denna hotbild har en direkt koppling till hotbilden med störningar i kraftförsörjningen, som beskrivs ovan. Störningar i data- och informationssystemen kan dels orsaka svårigheter för åtkomsten till nödvändigt material, men även dels att elektronisk kommunikation delvis eller helt slås ut. I händelse av olika störningssituationer bör det finnas funktionella system för att sköta kommunikationen med massmedia och informationsgången direkt till kommunens invånare.

Den ökande användningen av informations- och kommunikationsteknologi har även fört med sig att de informella informationskanalerna i samhället har blivit flera. Människor tyr sig idag allt oftare till sociala medier och andra virtuella plattformar för att få information om aktuella företeelser, detta gäller i synnerhet även lokala händelser. Risker för att även desinformation eller oriktigheter sprids ökar och därmed är det viktigt att myndigheterna kan förbereda sig på vilket sätt de effektivast sprider saklig och trovärdig information när en störningssituation har uppstått.

6.1.3 Kemikalieolycka

I kommunen finns lagring av en större mängd oljeprodukter vid Kraftnät Åland Ab Ringsböle och en större mängd kemikalier vid Ålands Vatten Ab. I kommunen finns även lager för explosiva varor. Övrig hantering och transporter med kemikalier sker i mindre eller i ringa omfattning inom främst små- och livsmedelsindustrin, lantbruk och transporter av farligt gods. Följden av transporter av farligt gods genom kommunen kan vid en händelse innebära en viss påverkan på miljön.

6.1.4 Störningar i vatten- och avloppsförsörjningen

Samhällstekniken såsom vattendistribution, avloppsvattenförsörjning, avfallshantering och fjärrvärme är oerhört viktiga för att samhället ska fungera vilket gör att de särskilt bör beaktas i beredskapsplaneringen.

Vattenförsörjningen kan lamslösas genom förorening eller kontaminering av en vattenkälla. Exceptionell torka kan även orsaka störningar i vattendistributionen. Förorenat hushållsvatten kan orsaka epidemier och innebära omfattande lokala problem för sjuk- och hälsovårdssystemet samt befolkningens välbefinnande. Även störningar i avloppsvattensystemet kan leda till att sjukdomar sprids.

Ifall hushållen förlorar vatten- och avloppsförsörjningen under en längre tid uppstår ett omfattande behov av att trygga vattenleveranser på alternativa sätt. Verksamhetsförutsättningarna för jordbruk och industri äventyras även allvarligt och riskerna för t.ex. djurepidemier ökar, vilket i sin tur kan leda till stora extra kostnader och arbete för primärproduktionen.

6.1.5 Omfattande epidemier och pandemier

Befolkningens hälsa och välfärd kan på ett lokalt plan hotas bl.a. smittsamma sjukdomar, strålnings- eller kemikalieolyckor samt av föroreningar i födan och dricksvattnet. Folksjukdomar och epidemier kan således uppstå ifall någon av de tidigare beskrivna hotbilderna och störningssituationerna (främst kemikalieolyckor och störningar i vatten- och avloppsförsörjningen) inte stävjas, utan fortgår under en längre tidsperiod.

Ifall stora delar av befolkningen insjuknar i allvarliga sjukdomar, epidemier eller pandemier leder det högst sannolikt till omfattande belastningar på hälso- och sjukvårdssystemet. Det är därför synnerligen viktigt att inom respektive verksamhetssektor finns en utarbetad beredskap för situationer av omfattande sjukdom hos befolkningen. Även om hälso- och sjukvården är på landskapsnivå, Ålands Hälso- och sjukvård (ÅHS) samt Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) kan epidemier hos stora delar av invånarna bli en angelägenhet också för andra sektorer där kommunen själv ansvarar för kontinuiteten.

En smittspridning kan göra att en enskild enhet eller en hel sektor lamslösas för en längre tid, vilket kräver särskilda åtgärder för att samordna verksamheten och säkerställa att kommunens lagstadgade uppgifter utförs.

7 Handlingsmodeller

7.1 Centrala slutsatser från riskbedömningarna

Kapitel 6 innehöll en genomgång av de centrala hotbilderna för Jomala kommun. Nedan presenteras en kort analys av hotbilderna.

7.1.1 Åtgärder och resurser vid störningar i eldistributionen

Kraftnät Åland Ab äger och driver stamnätet för elkraft vilket omfattar Ålands ca 300 km långa 110 kV och 45 kV ledningar med stationer, utlandsförbindelser och IT-system. Kraftnät Åland Ab blev i och med elmarknadsreformen systemansvarig för el i landskapet. Kraftnät Åland Ab har ett ansvar för att reservkraft finns tillgängligt i stamnätet.

För distributionen från stamnät lokalt på landsbygden samordnar, strukturerar och ombesörjer Ålands elandelslag elförsörjningen.

Vid ett långvarigt avbrott i den ordinarie elförsörjningen ska man dock samordna resurserna och fördela den el som kan produceras via reservaggregat på ett ändamålsenligt sätt, särskild vikt bör upprättas på t.ex. äldreomsorg och vid behov matportionstillverkning. I kommunen finns centraliserat flera viktiga aktörer vilka är nödvändiga driftsmässigt i en krissituation så som Ålands Vatten Ab, Ålands telefonandelslag, Ålands centralandelslag, äldreomsorg samt kommunalkansli och två större skolor. Kommunen ska framföra önskan om möjligt att detta område prioriteras vid ett avbrott av elförsörjning.

Invånarna i de hushåll som står utan elförsörjning en längre tid måste vid behov erbjudas evakuering och placering i alternativ fastighet som försörjs med reservkraft. En evakuering innebär även att befolkningen som omplacerats ska ges en basförsörjning.

En inventering och plan på reservkraftförsörjning i kommunens fastigheter ska framtas.

7.1.2 Åtgärder och resurser vid störningar i datatrafiken

Kommunens datatrafik och informationssystem ombesörjs via privat tjänsteproducent. Beredskapen måste inbegripa utnyttjande av annan kommunikation än den elektroniska, en möjlighet är företrädesvis fast telefoni. Vid långvariga störningar bör uppdrag och verksamheter prioriteras. Det är också viktigt att regelbundet se över rutinerna för manuell hantering och att t.ex. nödvändiga blanketter finns utskrivna.

För att säkra den mobila kommunikationens funktionalitet i alla situationer bör man ha en fast samverkan med operatörerna. Det är även skäl att se över möjligheterna till alternativa och säkrare kommunikationssystem – t.ex. tillgång till fiber.

Alla som använder sig av elektroniska tjänster kan råka ut för attacker mot systemen. Det finns ännu ingen metod för att nå absolut skydd mot störningar, men möjligheterna att avvärja cyberhot blir hela tiden flera. Kommunen ska satsa på förebyggande verksamhet och hålla sig uppdaterad kring de senaste skyddssystemen.

7.1.3 Åtgärder och resurser vid en kemikalieolycka

Vid en olycka där farliga kemikalier läcker ut i omgivningen ska kommunen se till att upprätthålla en god lägesbild. Här är kommunikationen och samverkan med räddningsväsendet och eventuell aktuell verksamhetsidkare av yttersta vikt. Under kemiska riskförhållanden är det räddningsmyndigheterna som ansvarar för den allmänna ledningen och koordineringen av räddnings- och bekämpningsfunktionerna. Avtal om hantering vid kemikalieolycka finns med Mariehamns stad.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) ska vid behov bistå räddningsmyndigheten. Man bör så snabbt som möjligt kunna göra en bedömning av hälsofaran och vid behov sköta om provtagningar. För kommunens del är det också synnerligen viktigt att följa med hur vattenförsörjningen påverkas vid en kemikalieolycka. Råvattenkällan kan förorenas och man ska omgående bedöma om det finns orsak att införa restriktioner alternativt förbjuda att vattnet används som hushållsvatten. Därefter ska det tas vattenprover för att klargöra vattnets kvalitet och tjänlighet. Kommunen och räddningsväsendet har goda kontakter med vattendistributören av dricksvatten.

7.1.4 Åtgärder och resurser vid störningar i vatten- och avloppsförsörjningen

Vattenförsörjningen är ett ytterst prioriterat område inom samhällstekniken och utgångspunkten vid beredningsplaneringen är att vattendistributionen måste tryggas i alla situationer. För eventuella störningssituationer har i samarbete med Ålands landskapsregering, övriga kommuner och Ålands Vatten Ab 2014 införskaffats en container för portabelt nödvattensystem. Vidare finns i sektorplan för tekniska sektorn kartlagda reservbrunnar.

Vid misstanke om förorening i vattenförsörjningen är det synnerligen viktigt att de som använder vattnet omedelbart informeras om att vattnet kan vara otjänligt. Förbud att använda vattnet eller föreskrifter om att koka upp det före användning bör ges genast, man bör alltså inte vänta på att kontamineringen har bekräftats via laboratorieprover. Ålands Vatten Ab har som rutin att omgående meddela om en sådan situation skulle uppstå. Ålands Vatten Ab involverar även per automatik och samarbete med Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Om vattenförsörjningen skulle slås ut har minimimängder beräknats utifrån de mest basala behoven. Ledningsgruppen för befolkningskydd och berörda verksamhetsområden bör omedelbart sammankallas för att organisera vattenutdelning via mobila enheter samt för att informera drabbade invånare om hur vattenförbrukningen minimeras medan störningssituationen pågår.

Vid störningar i avloppsvattenförsörjningen kan man bli tvungen att leda ut orenat eller endast delvis renat avloppsvatten till vattendragen. Vid dylika situationer ska man noggrant kontrollera hur störningen påverkar utloppsområdet och dess närhet.

7.1.5 Åtgärder och resurser vid omfattande epidemier eller pandemi

I händelse av en omfattande epidemi eller pandemi som breder ut sig bland stora delar av kommunbefolkningen kan hälso- och sjukvården belastas hårt, likaså äldreomsorgen. En god

lägesmedvetenhet är av vikt och erfarenheten av Covid-19 har byggt upp en fungerande informationsorganisation.

Ifall stora delar av personalstyrkan inom någon sektor insjuknar, ska det finnas ett väldefinierat system för hur verksamheten omsköts med begränsade personresurser. Här gäller det att identifiera de mest kritiska uppgifterna inom varje sektor och se till att dessa utförs. Ifall en stor del av personal och brukare (kunder, elever, klienter) på en viss enhet insjuknat i en smittosam sjukdom, ska man även omgående rikta ansträngningarna mot att förhindra fortsatt smittspridning. Vikt ska även fästas vid återhämtningsfasen, d.v.s. det skede när den värsta krisen är över och verksamheten så småningom ska börja återgå till det normala. Kommunbefolkningen kan under lång tid vara försvagad av det sjukdomstillstånd de genomlidit. Ifall epidemin har varit särskilt allvarlig och resulterat i många dödsfall bör det finnas en mental beredskap för hur överlevande och anhöriga tas omhand och återhämtar sig.

8. Uppföljning av beredskapsplanen

För att samhället ska vara säkert och de vitala funktionerna tryggade bör kommunen ha en beredskapsplan som fungerar i alla situationer. Målsättningen är att beredskapsplanen hålls levande, vilket samtidigt gör att den inte faller i glömska.

8.1 Ansvaret för uppföljning av beredskapsplanen

Kommundirektören innehar det övergripande ansvaret för att beredskapshelheten hålls uppdaterad. Det innebär att kommundirektören även ska se till att beredskapen i kommunen utvecklas och att strategierna för planeringen följer tidens krav. Den allmänna delen av kommunens beredskapsplan bör alltså revideras och uppdateras med jämna mellanrum.

Verksamhetscheferna bär det praktiska ansvaret för handlingsförmågan i alla situationer, vilket innebär att de bör utarbeta system för hur de sektorsvisa planerna förblir aktuella.

8.2 Situationer som föranleder utvärdering och uppdatering

Vid vissa givna tillfällen ska man ha som vana att alltid se över beredskapsplanen och revidera den till behövliga delar. Nedan följer en lista på några situationer som bör resultera i att beredskapsplanen granskas.

- **Det sker förändringar i kommunernas verksamhet eller verksamhetsmiljö**
Kommunstrukturerna lever under ständig förändring, vilket påverkar beredskapen. Vartefter kommunala uppgifter läggs till, tas bort eller förändras bör beredskapsansvaret för dem omdefinieras.
- **Kommunen ingår eller upphäver ett avtal med ett kommunalförbund, värdkommun eller privat tjänsteproducent**
Vid förändringar i vem eller vilka som tillhandahåller kommunala tjänster bör beredskapsuppgifterna och ansvarsfördelningen fastställas på nytt.

- **Kommunen genomgår en störningssituation**
Då kommunen har genomlevt en störning eller kris där krisledningen har varit aktiverad bör handlingsmodellerna ses över och utvärderas. Utvärderingen bör ta fasta på om beredskapsplanen följdes, om tagna beslut följdes, om besluten var ändamålsenliga och om kommunikationen fungerade.
- **Lagstiftningen och/eller nationella säkerhetsstrategier och anvisningar förändras**
Ifall någon lagstiftning som styr beredskapsverksamheten i kommunerna förändras innebär det att de befintliga beredskapsplanerna behöver ses över och revideras så att de överensstämmer med gällande regler då kommunens beredskapsskyldigheter kan förändras.

8.3 Regelbunden uppföljning

Om ingen av de situationer som beskrivits ovan inträffar under kommunfullmäktiges mandatperiod, ska kommunen se till att ändå granska sin beredskapsplanering *en gång varje kommunfullmäktigeperiod*. Sektorsvisa förteckningar med kontaktuppgifter till nyckelpersoner ska däremot gås igenom mer kontinuerligt och uppdateras.

När nya tjänstemän som utgör centrala aktörer inom beredskapen (de ingår t.ex. i krisledningsgruppen) tillträder, ska man se till att de informeras om sina beredskapsuppgifter och beredas möjlighet att delta i utbildning för ändamålet.

9 Ansvar för uppgörande av planer

Utarbetandet, fastställandet och upprätthållandet av planen

Befolkningsskyddschefen eller annan utsedd tjänsteman ska samordna befolkningsskyddsuppgifterna inom de olika verksamhetsområdena i kommunen. För utarbetandet av sektorplaner samt upprätthållandet av dessa ansvarar respektive ansvarig tjänsteman såsom framgår nedan:

- Kommunens beredskapsplan fastställs av kommunfullmäktige.
- Sektorplanen fastställs av respektive nämnd eller kommunstyrelsen.
- Kommunens beredskapsplan uppföljs och uppdateras minst vart fjärde år av den ansvariga tjänstemannen samt följer upp att sektorplanerna blir uppdaterade.
- Sektorplanerna granskas och uppdateras minst vart fjärde år av respektive ansvarig tjänsteman och antas av kommunstyrelsen eller berörd nämnd.
- Planen jämte bilagor finns förutom elektroniskt även fysiskt i fyra exemplar, vilka förvaras enligt följande:
 - Ett exemplar i ledningscentralen.
 - Ett exemplar i kommunkansliets arkiv (kommundirektören).
 - Ett exemplar hos Samrådsdelegationen för beredskapsärenden.
 - Ett exemplar hos räddningschefen.

10 Bilagor

Kontaktuppgifter till;

- Myndigheter
- Kommunförbunden
- Organisationer, tredje sektorn
- Media

11 Övriga planer och material, ej bilagor

- Kontaktlista krisledningsgruppen, upprätthålls på kommunkansliet
- Kontaktlista förtroendevalda, upprätthålls på kommunkansliet
- Kontaktlista köptjänster, upprätthålls på kommunkansliet
- Informationsplan
- Skyddsundanflyttningsplan
- Nödvattenplan
- Inkvarterings- och provianteringskapacitet
- Sektorplan, tekniska
- Sektorplaner, skolväsendet
- Sektorplan, brand- och räddningsväsendet
- Alarmering av befolkningen
- Skyddsrum i kommunen

Övrigt med placering minst i ledningscentralen

- Arbetsordning för personal i kommunens ledningscentral
- Signalblanketter, avgående och utgående
- Husets säkerhetsguide
- Ålands telefonkatalog